

Informacja o poziomie i strukturze minimum egzystencji w 2024 r.

(na podstawie danych średniorocznych)

Celem niniejszej informacji jest przedstawienie szacunków minimum egzystencji na poziomie kraju w warunkach cenowych, jakie panowały w 2024 r. Wartości te zostaną porównane ze wskaźnikami CPI (inflacji) dla analizowanych grup potrzeb. Prezentowane wartości minimum egzystencji oszacowano na podstawie danych cenowych udostępnionych przez GUS.

Minimum egzystencji to miara ubóstwa opracowana w pierwszych latach po transformacji w 1989 r. To normatywny model wyznaczający niski, „alarmowy” poziom zaspokajania potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz psychofizycznego rozwoju człowieka. Uwzględnia on zaspokojenie potrzeb niezbędnych do przeżycia i zachowania zdrowia, których nie powinno się odkładać w czasie. Z tych przyczyn wartość minimum egzystencji wyznacza tzw. *dolny obszar ubóstwa*.¹

Tabela 1. Wartość minimum egzystencji (średniorocznie w 2024 r., w zł)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M + K)/2	M + K	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	M + K
Żywność	389,55	779,09	1 110,19	1 241,70	1 572,80	2 035,41	338,85	677,70
Mieszkanie:	429,41	609,92	877,09	877,09	1 150,98	1 421,63	429,41	609,92
- użytkowanie mieszkania i nośniki energii	402,36	573,74	830,06	830,06	1 087,79	1 345,70	402,36	573,74
- wyposażenie	27,05	36,18	47,03	47,03	63,19	75,93	27,05	36,18
Edukacja	0,00	0,00	7,07	85,91	92,98	178,88	0,00	0,00
Odzież i obuwie	37,05	69,04	101,74	106,93	139,63	177,52	37,05	69,04
Ochrona zdrowia	16,35	28,35	67,35	45,61	83,41	100,45	25,76	47,17
Higiena osobista	32,30	64,03	79,54	88,17	103,71	128,05	28,35	56,12
Pozostałe wydatki	45,23	77,52	112,15	122,27	157,18	202,10	42,97	73,00
Razem ME	949,89	1 627,95	2 355,13	2 567,68	3 300,69	4 244,04	902,39	1 532,95
ME na 1 osobę	949,89	813,98	785,04	855,89	825,17	848,81	902,39	766,48

Symbole: M – mężczyzna w wieku 25-60 lat, K – kobieta w wieku 25-60 lat, (M + K)/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa męzczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio męzczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

Źródło: obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS.

¹ Por. Deniszczuk, Kurowski, Styrz 2007, Kurowski 2022. W badaniach nad ubóstwem w Polsce GUS korzysta z wartości minimum egzystencji dla określenia zakresu tzw. skrajnego ubóstwa (por. GUS 2023, 15).

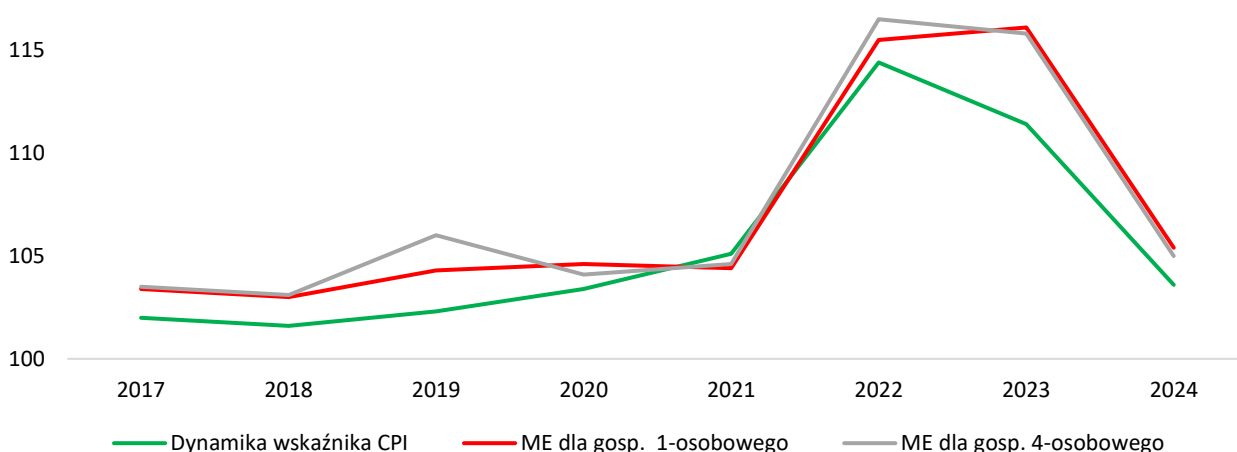
Wartość minimum egzystencji w 2024 r. dla osoby samotnie gospodarującej w wieku produkcyjnym wyniosło 949,89 zł (wobec 901,04 zł w 2023 r.), a w wieku emeryckim 902,39 zł (wobec 854,08 zł w 2023 r.). W gospodarstwie z trójką dzieci minimum egzystencji oszacowano na 4 244,04 zł (848,81 zł na osobę). Dla gospodarstwa rodziców z dzieckiem młodszym (wiek 4-6 lat) wartość tę oszacowano na 2 355,13 zł (785,04 zł na osobę), a dla rodziny z dzieckiem starszym (wiek 13-15 lat) na 2 567,68 zł (855,89 zł na osobę).

Do końca 2024 r. wartości kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej wynosiły 776 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 600 zł dla osoby w rodzinie. Rok wcześniej wskazywano, że kryteria te były niższe od szacunków minimum egzystencji w 2023 r. we wszystkich z badanych typów gospodarstw domowych. Dla 2024 r. ów niekorzystny rozdział między kryteriami dochodowymi a wysokością minimum egzystencji pogłębił się.

W lutym 2024 r. IPiSS przesłał do MRPiPS wyniki okresowego badania Progów Interwencji Socjalnej (IPiSS 2024).² W lipcu 2024 r. rząd zdecydował o podniesieniu kryteriów dochodowych do 1 010 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 823 zł dla osoby w rodzinie. Wartości te są zbliżone do szacunków IPiSS w cenach z 2022 r. obowiązują one jednak od początku 2025 r. Nowe kryteria dochodowe są na ogół wyższe od wartości minimum egzystencji z 2024 r. poza trzema typami gospodarstw: z jednym dzieckiem starszym, z dwójką oraz z trójką dzieci na utrzymaniu.

Wśród zewnętrznych warunków społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych istotna była stabilna i niska stopa bezrobocia rejestrowanego. Na koniec 2024 r. wynosiła ona 5,1%, a więc tyle samo co rok wcześniej. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wyniosła 786,2 tys. osób (o ok. 2 tys. osób mniej niż w 2023 r.). Przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej na koniec IV kwartału wyniosło 8 477,21 zł. W relacji do wartości z IV kwartału 2023 r. był to wzrost nominalny o 12,4%, realny zaś o 7,5% (por. GUS 2025).

Wykres 1. Dynamika minimum egzystencji na tle wskaźnika CPI w latach 2017–2024

Źródło: opracowanie własne.

² Wartość progów PIS za 2022 r. wyniosły 1 009,95 zł dla osoby samotnej w wieku produkcyjnym, a dla gospodarstwa rodziców z dzieckiem w wieku 19-24 lata 819,58 zł na osobę w gospodarstwie. Wartości tych koszyków za 2023 r. wyniosły odpowiednio: 1 145,09 zł oraz 924,52 zł. W raporcie tym (IPiSS 2024) przebadano łącznie 18 typów gospodarstw domowych.

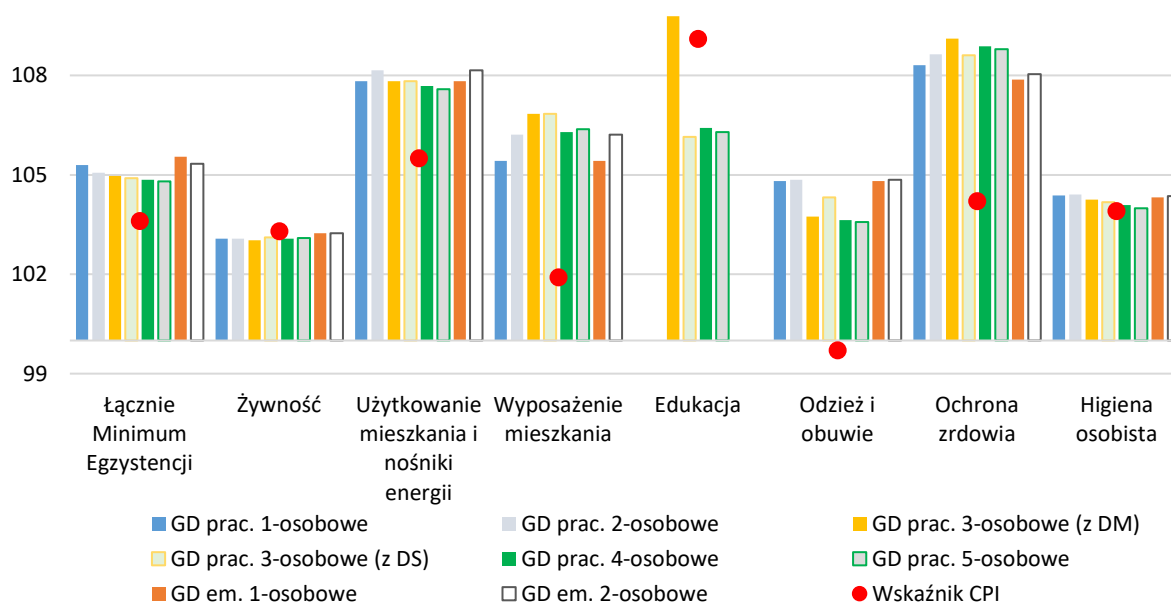
Wartości minimum egzystencji w 2024 r. wzrosły od 4,9% (gospodarstwo domowe z trójką dzieci na utrzymaniu) do 5,7% (gospodarstwo samotnego emeryta), przy nieco niższym poziomie (3,6%) wskaźnika cen towarów konsumpcyjnych (por. Wykres 1). Szacunki potrzeb żywieniowych nie miały dużego wpływu na dynamikę wartości minimum egzystencji - wzrost cen artykułów żywnościowych ujętych w koszyku był nieco niższy od poziomu wskaźnika CPI. Różnice w dynamice żywności w przekroju głównych grup produktów przedstawiono w Tabeli 2.

Tabela 2. Dynamika zmian cen żywności w minimum egzystencji według wybranych grup produktów w 2024 r. (2023 r. = 100)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze					Emeryckie	Wskaźnik CPI
	1-osob.	3-osob.	3-osob.	4-osob.	5-osob.	1-osob.	
	(M + K)/2	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	
1. Produkty zbożowe	105,0	104,8	105,0	104,9	104,9	105,1	105,6
2. Warzywa	102,8	102,7	102,9	102,8	102,8	103,0	102,8
3. Owoce	113,2	113,2	113,2	113,2	113,2	113,2	102,5
4. Mleko, sery, jaja	99,4	99,2	99,3	99,2	99,1	99,6	101,2
5. Mięso i produkty mięsne	103,0	103,1	103,1	103,1	103,1	103,3	104,7
6. Ryby	110,2	110,2	110,2	110,2	110,2	110,2	98,7
7. Tłuszcze	100,8	101,9	101,5	102,1	102,2	99,3	100,6
9. Żywność w ME	103,1	103,0	103,1	103,1	103,1	103,2	103,3

Źródło: obliczenia IPiSS na podstawie danych GUS. Symbole jak w Tabeli 1.

Wykres 2. Dynamika minimum egzystencji w przekroju grup potrzeb na tle inflacji w 2024 r. (2023 r. = 100)

Symbole: GD – gospodarstwo domowe, GD prac. – pracownicze gospodarstwo domowe, GD em. - emeryckie gospodarstwo domowe, DM – dziecko młodsze w wieku 4-6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13-15 lat.

Źródło: opracowanie własne.

Na wzrost wartości minimum egzystencji najbardziej wpłynęły wyższe opłaty za użytkowanie mieszkania i nośniki energii. Przy wskaźniku CPI dla tej grupy na poziomie 5,5%, wydatki

koszykowe wzrosły od 7,6% (w gospodarstwie pięcioosobowym) do 8,2% (w gospodarstwie dwuosobowym).³

W pozostałych grupach potrzeb, dynamika wartości koszykowych była wyższa od wskaźników CPI. Najbardziej było to widoczne w zakresie odzieży i obuwia, gdzie wskaźnik CPI wskazuje na lekki spadek (-0,3%), zaś w wydatkach modelowych odnotowano wzrost od 3,6% (w gospodarstwach z 2 i 3 dzieci) do 4,8% (w gospodarstwach 1- oraz 2-osobowych). Stosunkowo duże różnice dotyczyły także wydatków na wyposażenia mieszkania, ochronę zdrowia oraz edukację (por. Wykres 2). Natomiast wydatki na higienę osobistą były wyższe od wskaźnika CPI zaledwie od 0,1 do 0,5 punktu procentowego.

Tabela 3. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2024 r. (w %)

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	(M + K)/2	M + K	M + K + DM	M + K + DS	M + K + DM + DS	M + K + DM + 2 x DS	(M + K)/2	M+K
Żywność	41,0	47,9	47,1	48,4	47,7	48,0	37,6	44,2
Mieszkanie	45,2	37,5	37,2	34,2	34,9	33,5	47,6	39,8
- użytkowanie mieszkania i nośniki energii	42,4	35,2	35,2	32,3	33,0	31,7	44,6	37,4
- wyposażenie	2,8	2,2	2,0	1,8	1,9	1,8	3,0	2,4
Edukacja	0,0	0,0	0,3	3,3	2,8	4,2	0,0	0,0
Odzież i obuwie	3,9	4,2	4,3	4,2	4,2	4,2	4,1	4,5
Ochrona zdrowia	1,7	1,7	2,9	1,8	2,5	2,4	2,9	3,1
Higiena osobista	3,4	3,9	3,4	3,4	3,1	3,0	3,1	3,7
Pozostałe wydatki	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: opracowanie własne. Symbole jak w Tabeli 1.

Opracował: dr Piotr Kurowski

Bibliografia

- Deniszczuk, L., Kurowski, P., Styrc, M., 2007. *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*. Warszawa: IPiSS.
- Golinowska, S., Kurowski, P., 2018. Koszykowe linie ubóstwa. W: S. Golinowska, *O polskiej biedzie w latach 1990-2015. Definicje, miary, wyniki*. Warszawa: WN Scholar.
- GUS 2025. *Kwartalne wskaźniki makroekonomiczne*. Warszawa: GUS. Dostęp: <https://stat.gov.pl/wskazniki-makroekonomiczne/>
- GUS 2023. *Ubóstwo w Polsce w latach 2021 i 2022. Analizy statystyczne*. Warszawa: GUS. Dostęp: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-pomoc-spoeczna/ubostwo-w-polsce-w-latach-2021-i-2022,1,11.html>
- IPiSS 2024. *Wartość i struktura Progu Interwencji Socjalnej. Raport weryfikacji i szacowania wartości koszykowych w cenach z 2022 r.* Autorzy: Kurowski P. (red.), Sowa-Kofta A., Broda-Wysocki P. Luty. Warszawa. Dostęp: <https://www.ipiss.com.pl/pion-badawczy-polityki-spoecznej/prog-interwencji-socjalnej/>
- Kurowski, P., 2022. Rola minimum socjalnego i minimum egzystencji w Polsce w ujęciu historycznym. *Polityka Społeczna*, nr 23T, s. 37–44.
- Kurowski, P., 2019. Rola progów minimalnej konsumpcji w polityce społecznej w Polsce. *Polityka Społeczna*, nr 4, s. 43–48.

³ Dynamika opłat za czynsz oraz usługi komunalne (woda, ścieki, śmieci itp.) wyniosła od 6,1% w gospodarstwie 1-osobowym do 7,4% w gospodarstwie 5-osobowym. Natomiast wydatki koszykowe za nośniki energii wzrosły od 7,8% w gospodarstwie 5-osobowym do 9,2% w gospodarstwie 2-osobowym (wskaźnik CPI dla nośników energii był na poziomie 4,3%).